
Innst. 106 S

(2016–2017)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

Meld. St. 4 (2016–2017)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2015

Árv. 106 S

(2016–2017)

**Gielda- ja hálddahuslávdegotti
árvalus Stuorradiggái**

Died. St. 4 (2016–2017)

Gielda- ja hálddahuslávdegotti árvalus Sámedikki 2015 doaimma birra

Innst. 106 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Meld. St. 4 (2016–2017)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet 2015

Til Stortinget

Sammendrag

Sametinget

I meldingen til Stortinget er noen saker i Sametingets årsrapport for 2015 løftet frem og kommentert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Det vises i meldingen til at Sametinget er regjeringens fremste premissleverandør og dialogpartner i samepolitikken.

Det vises i meldingen til at i tråd med intensjonen i sameloven og i forarbeidene til denne har Sametinget gradvis fått økt innflytelse i saker som angår same, gjennom beslutningsmyndighet og påvirkningsmulighet, og gjennom konsultasjonsplikt for staten.

I budsjettssammenheng er Sametinget gitt økt innflytelse ved at Sametinget har overtatt forvaltningen av økonomiske virkemidler som er opprettet for å styrke samisk kultur, språk og næringsutvikling, samt gitt unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet.

Sametinget mottok i 2015 tildelinger over en rekke departementers budsjetter.

I 2015 forvaltet Sametinget totalt 429,6 mill. kroner. Sametingets driftsutgifter utgjorde i 2015 totalt 140,8 mill. kroner. Av dette prioriterte Sametinget å sette av 29,3 mill. kroner til den politiske driften, hvorav de største utgiftspostene var plenum, plenumsledelsen og sametingsrådet. De administrative utgiftene utgjorde 111,5 mill. kroner i 2015. Sametinget fordelte totalt 284,7 mill. kroner i tilskudd til uli-

ke formål. Sametingets årsregnskap viser et overskudd på 4,1 mill. kroner. Som nettobudsjettert virksomhet kan Sametinget overføre resultater fra ett driftsår til påfølgende år.

Sametinget forvalter også tilleggsbevilgninger og tilskudd på til sammen 9,9 mill. kroner. Disse midlene ble tildelt over budsjettene til Kommunal- og moderniseringsdepartementet (valgforskning og arbeid med kommunereformen), Kulturdepartementet (tippemidler), Utenriksdepartementet (internasjonalt arbeid) og Riksantikvaren.

I Sametingets administrasjon var det 142 årsverk per 31. desember 2015.

Regjeringen besluttet i mars 2015 at Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i samarbeid med berørte departementer og Sametinget, skal vurdere fordeler og ulemper ved å samle de fleste av eller alle bevilgningene til Sametinget på ett budsjettkapittel og én budsjettpost. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har oversendt Sametinget et utkast til rapport. I rapporten blir det blant annet redegjort for ulike budsjetteringsmodeller som har blitt benyttet for Sametinget tidligere, for premissene som legges til grunn i statens økonomiregelverk for Sametingets bruk av tildelte bevilgninger, og for rutiner for dialog mellom Sametinget og departementene. Med tanke på overføringsverdi for Sametinget blir det også gitt en omtale av rammestyring slik denne praktiseres for henholdsvis kommunesektoren og fylkesmannsembetet. I siste del av rapportutkastet blir det redegjort for fordeler og ulemper ved alternative modeller for budsjettering av Sametinget. Konsultasjoner om eventuelle endringer i budsjetteringsordningen for Sametinget vil skje på bakgrunn av den endelige rapporten.

Samiske språk

Det pekes i meldingen på at bevaring og styrking av samiske språk er av stor betydning for å verne og utvikle samisk kultur og livsform. Retten til å kunne bruke samisk i møte med det offentlige og rett til opplæring i og på samisk er blant de viktigste rettighetene for samene som folk.

Sametinget har en sentral rolle i arbeidet med samiske språk. Samtidig har norske myndigheter et overordnet ansvar. Det er et statlig ansvar å sørge for at samiske språk vernes og videreutvikles.

Sametinget fordelte i 2015 totalt 74,9 mill. kroner til ulike språktiltak, blant annet til kommuner og fylkeskommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, de samiske språksentrene, ulike språkprosjekter, stipend til elever med samisk i fagkretsen i videregående skole og Sámi Giellagáldu (Nordisk samisk fag- og ressurscenter).

Endelig rapport fra samisk språkutvalg ble overlevert 10. oktober 2016. Regjeringen vil vurdere videre arbeid for samiske språk i lys av rapporten og i konsultasjoner med Sametinget. Aktuelle tiltak vil også bli vurdert i lys av arbeidet med kommunereformen.

Handlingsplan for samiske språk har satt fokus på de samiske språkene på ulike samfunnsområder, særlig innenfor opplæring og utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting og bruk og synliggjøring av samiske språk i offentlig sammenheng. Handlingsplanens virketid er forlenget til ut 2017.

Sámi Giellagáldu – Nordisk samisk fag- og ressurscenter, som ble etablert av sametingene i Norge, Sverige og Finland i 2013, er et felles nordisk språkorgan med fokus på språkrøkt, språkutvikling og terminologiutvikling. Regjeringen sørget for å sikre den norske delen av finansieringen av senteret ved å øke Sametingets budsjett med 2 mill. kroner i statsbudsjettet for 2015. I tillegg finansieres senteret med Interreg-midler.

I 2015 tildelte Kulturdepartementet 150 000 kroner til Det Norske Bibelselskap til oversettelse av bibeltekster til lulesamisk.

Samisk kultur og kulturminner

Det vises i meldingen til at Sametinget er en viktig premissgiver for utvikling av samisk kunst og kultur. Samtidig har også nasjonale, regionale og lokale myndigheter et ansvar for å gi samisk kultur gode utviklingsmuligheter.

Kulturdepartementets midler til samiske kulturformål blir i hovedsak bevilget over statsbudsjettets kap. 320 Allmenne kulturformål, post 53 Sametinget. I 2015 utgjorde tildelingen over budsjettposten 79 mill. kroner. Sametinget disponerer bevilgningen etter egne prioriteringer.

Sametingets årsmelding viser at Sametinget prioriterer kulturformål høyt. I 2015 tildelte Sametinget 106,7 mill. kroner til ulike kulturformål. Det gis i meldingen omtale av støtte til:

- Ulike samiske kulturinstitusjoner som kulturhus, kulturformidlingsinstitusjoner, teatre, festivaler og museer.
- Tiltak som bidrar til at kunstnere har gode og forutsigbare rammevilkår for sin virksomhet.
- Samisk idrett.
- Samiske medier.

I tillegg tildelte Sametinget midler til bibliotekformål/samiske bokbusser.

Det ble i 2015 bevilget 3 mill. kroner i prosjektmidler til nytt forprosjekt for et nytt, redusert utbyggingsprosjekt for nybygg til Saemien Sijte.

Tilskudd til Riddu Riddu-festivalen ble flyttet til en ny festivalstøtteordning under Norsk kulturfond. Kulturdepartementet har bedt Norsk kulturråd konsultere Sametinget om de delene av ordningen som berører samiske interesser.

I revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble det bevilget 4 mill. kroner til 100-årsfeiringen i Trondheim av det første samiske landsmøtet.

Se meldingens pkt. 2.3 for nærmere omtale av de samiske kulturformålene.

Samiske kulturminner er viktige for identitets- og samfunnsbyggingen i mange samiske lokalsamfunn. Sametinget har forvaltningsansvar for samiske kulturminner. I 2015 ble det bevilget 3,4 mill. kroner til samisk kulturminnevernarbeid over Klima- og miljødepartementets budsjett.

Riksantikvaren har igangsatt et prosjekt med identifisering og registrering av alle automatisk fredede samiske bygninger. Sametinget er prosjektleder for bygningsregistreringen og fikk i 2015 tildelt 4,2 mill. kroner til formålet over Riksantikvarens budsjett.

Det er enighet mellom Klima- og miljødepartementet og Sametinget om at den flytende 100-årsgrensen for automatisk fredning av samiske kulturminner kan bli en utfordring i nær fremtid. Departementet har derfor tatt initiativ til, i samarbeid med Sametinget, å utarbeide et forslag til en lovendring i kulturminneloven med sikte på å etablere et fast fredningstidspunkt.

Se meldingens pkt. 2.3 for øvrig omtale av prosjekter på kulturminneområdet.

Næringsutvikling, miljø og areal

Gjennom sine virkemiddelordninger bidrar Sametinget til vekst og utvikling, blant annet innen primærnæringene, kulturnæringene og samisk reiseliv. I

2015 tildelte Sametinget totalt 33,1 mill. kroner til ulike næringsformål.

Landbruks- og matdepartementet startet arbeidet med en ny stortingsmelding om reindriftspolitikken våren 2015 og gjennomførte høsten 2015 møter i samtlige reinbeiteområder og med de fem nordligste fylkesmennene samt med Reindriftsstyret. Det første innledende konsultasjonsmøtet med Sametinget ble avholdt 3. juni 2016. Det legges opp til stortingsbehandling av meldingen våren 2017.

Når det gjelder reintallstilpasningen i deler av Finnmark, er reintallene nå i hovedsak nede på fastsatt nivå. En endring av reindriftsloven § 60, som trådte i kraft 1. juli 2016, innebærer at fylkesmannen får hjemmel til å fastsette et øvre reintall per siidaand når særlige grunner foreligger.

Under Nordisk ministerråd i Finland 30. juni 2016 ble det gjennomført et møte mellom Sveriges landsbygdsminister og Norges landbruks- og matminister om videre fremdrift i arbeidet med å få ratifisert en ny norsk-svensk reinbeitekonvensjon. Fra norsk side gir man klart uttrykk for at dagens uavklarte situasjon er svært uheldig, og at det haster med å få på plass en ny konvensjon. Også på svensk side er det uttrykt at en ny konvensjon må ratifiseres så snart som mulig.

I jordbruksoppgjøret 2014 ble ordningen med overføring fra Landbrukets utviklingsfond til Sametingets næringsformål avvirket fra 2015 som del av et større forenklingstiltak.

Arktisk landbruk var et treårig prosjekt i perioden 2012–2014. I perioden ble det satt av 9 mill. kroner over jordbruksavtalen. I prosjektet ble det lagt vekt på å styrke produksjon som er typisk for det arktiske landbruket, og som kan inngå i en felles arktisk merkevare. Reindrift ble innarbeidet i satsingen, og det ble utviklet arenaer for samordning/samhandling om satsing på arktisk landbruk.

Klima- og miljødepartementet og Sametinget har hatt kontakt i løpet av arbeidet med Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold.

Sametinget deltok i den norske delegasjonen til klimakonferansen i Paris (COP 21), og sametingspresidenten holdt et innlegg hvor hun belyste de samiske perspektivene på klimaendringer.

Regjeringen vil sikre levedyktige bestander av de store rovviltartene i henhold til rovviltforliket og samtidig søke å redusere konfliktnivået. Det søkes derfor en bredest mulig aksept for forvaltningen av rovvilt.

Den 18. mars 2016 la regjeringen frem Meld. St. 21 (2015–2016) Ulv i norsk natur, som i hovedsak omhandler nytt bestandsmål for ulv og avgrensning av ulvesonen. I forkant av fremleggelsen av stortingsmeldingen ble det gjennomført konsultasjoner med

Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund. Sametinget, Norske Reindriftsamers Landsforbund og Klima- og miljødepartementet var enige om at konsultasjonene var gode og konstruktive, og at man hadde søkt å komme frem til enighet. Mellom Sametinget og Klima- og miljødepartementet var det i all hovedsak enighet om alle problemstillinger, inkludert bestandsmål for ulv og ulvesonen. I etterkant av fremleggelsen av meldingen trakk imidlertid Sametinget seg fra konsultasjonsenigheten hva gjelder ulvesonens utstrekning i nord. Nytt bestandsmål for ulv og ny avgrensning av ulvesonen ble vedtatt av Stortinget 6. juni 2016, jf. Innst. 330 S (2015–2016).

Sametinget fremmer regelmessig innsigelser til konsesjonssøknader som er til behandling hos Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE). Innsigelsene har flere ganger blitt opprettholdt med den begrunnelse at det ikke er blitt gjennomført reelle konsultasjoner. Regjeringen gikk i Meld. St. 25 (2015–2016) Kraft til endring – Energipolitikken mot 2020 inn for at konsultasjoner med Sametinget samordnes med systemet for innsigelse i konsesjonssaker.

Tjenester til borgerne

Sametinget er en sentral dialogpartner for de statlige, regionale og lokale myndighetene som har ansvar for tjenesteutøvelsen overfor den samiske befolkningen.

Sametinget fikk i 2015 tildelt 5,4 mill. kroner over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Tildelingen dekker Sametingets administrative utgifter ved seksjon for helse og sosial og bidrar til at Sametinget kan gi innspill til sentrale myndigheter og ha dialog med helseforetakene. Midlene dekker også tilskudd til ulike prosjekter innen helse- og omsorgstjenestene.

I meldingen gis en omtale av ulike dokumenter/prosesser, om betydningen for samene og om bidragene fra Sametinget og andre samiske institusjoner i prosessene:

- Meld. St. 26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste.
- Meld. St. 19 (2014–2015) Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter ble lagt frem i mars 2015.
- Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet 2016–2020 ble lagt frem i november 2015, jf. Prop. 15 S (2015–2016).
- I desember 2015 lanserte Helse- og omsorgsdepartementet Demensplan 2020.
- Regjeringen oppnevnte 2. oktober 2015 et utvalg som skal utrede hvordan det statlige eierskapet til spesialisthelsetjenesten kan organiseres.
- I regjeringens nye handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønns-

identitet og kjønnsuttrykk, «Trygghet, mangfold, åpenhet», er lesbiske, homofile, bifile og transpersoner med samisk tilhørighet omtalt i et eget avsnitt.

- Høsten 2016 vil regjeringen legge frem en strategi mot hatefulle ytringer.
- Regjeringen la 4. mars 2016 frem Meld. St. 17 (2015–2016) Trygghet og omsorg – Fosterhjem til barns beste.
- Kunnskapsdepartementet har involvert Sametinget i oppfølgingen av NOU 2015:2 Å høre til, som inneholder forslag til tiltak for å skape et godt psykososialt skolemiljø for elevene og motvirke og håndtere mobbing i skolen.
- Sametinget har også blitt tidlig involvert i arbeidet med Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – fordypning – forståelse, som er en oppfølging av NOU 2015:8 Fremtidens skole.
- Regjeringen foreslo i budsjettet for 2016 å avvikle Sameskolen for Midt-Norge fra høsten 2016. Stortinget besluttet i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett at skoledriften skal opprettholdes i skoleåret 2016–2017 i påvente av alternativ organisering.
- Sametinget har overfor Kunnskapsdepartementet påpekt betydningen av å lovfeste at alle barn som ønsker det, skal ha rett til et samisk barnehagetilbud, uavhengig av hvor i landet de bor.
- Kunnskapsdepartementet er i gang med å utarbeide en ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.
- Regjeringen la våren 2016 frem Meld. St. 19 (2015–2016) Tid for lek og læring.
- Et forbud mot at forvaltningsorganer bruker barn som tolk, trådte i kraft 1. juli 2016. Regjeringen er i gang med å følge opp NOU 2014:8 Tolking i offentlig sektor – et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd, blant annet ved testing og kvalifisering av flere tolker.

Se utfyllende omtale i meldingens pkt. 2.5.

Kommunereformen og hensynet til samiske interesser

Det vises i meldingen til at staten har det overordnede ansvaret for å sikre at hensynet til samene som urfolk og minoritet blir ivaretatt. Samtidig legger staten til grunn at kommuner og fylkeskommuner på eget initiativ også følger opp aktuelle forpliktelser overfor samene.

Større kommuner kan få flere oppgaver og ta mer ansvar enn dagens kommuner, og vil i større grad kunne synliggjøre og styrke det samiske.

Regjeringen er opptatt av å ta vare på samiske språk. Det er viktig at samiske språkbrukere ikke skal komme dårligere ut som følge av endringer i kom-

muneinndelingen. Sametinget fikk i 2015 tildelt 600 000 kroner over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett til å bistå kommuner i og utenfor samisk forvaltningsområde i kommunereformen.

Samisk språkutvalg avleverte sin endelige rapport 10. oktober 2016. Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere aktuelle tiltak i denne utredningen i lys av arbeidet med kommunereformen. Det vil bli konsultert med Sametinget.

Som en del av oppfølgingen av utredningen fra Samerettsutvalget i NOU 2007:13 vurderer nå departementet hvordan samiske interesser best kan involveres på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. I Meld. St. 22 (2015–2016) Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver fremgår det at departementet arbeider med oppfølgingen av forslaget med sikte på å forankre konsultasjonsplikten for statlige myndigheter, fylkeskommunene og kommunene i lov.

Konsultasjoner

Det pekes i meldingen på at prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget er et av de viktigste rammeverkene for å sikre samenes folkerettslige rett til deltakelse i saker som angår dem.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet deler Sametingets syn på at gjennomføringen av konsultasjonsprosedyrene har styrket samspillet og samarbeidet mellom statlige myndigheter og Sametinget.

Hovedinntrykket er at konsultasjonene går stadig bedre. Regjeringen ser at konsultasjonsavtalen har bidratt til en økt forståelse for situasjonen og behovene i samiske samfunn.

Myndighetene har plikt til å konsultere Sametinget når det overveies å innføre lovgivning eller administrative tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. For å avklare om og hvordan samiske interesser påvirkes, er det viktig med en god dialog mellom vedkommende myndighet og Sametinget. Myndighetene legger stor vekt på Sametingets vurdering av om saker vil kunne påvirke samene og samiske interesser direkte, slik at det oppstår konsultasjonsplikt.

Det vises i meldingen til at det også er viktig med god dialog med Sametinget også i saker hvor det ikke er konsultasjonsplikt. Flere departementer har etablert møtepunkter med Sametinget.

Samerettsutvalget har i NOU 2007:13 foreslått nye konsultasjonsregler. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har startet konsultasjoner med Sametinget om de delene av utvalgets forslag som omhandler konsultasjonsregler.

I meldingens pkt. 2.7.2 gis en oversikt over pågående og gjennomførte konsultasjoner og dialog med Sametinget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Stine Renate Håheim, Stein Erik Lauvås, Helga Pedersen og Eirin Sund, fra Høyre, Frank J. Jenssen, Mudassar Kapur, Bjørn Lødemel og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og lederen Helge André Njåstad, fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, fra Senterpartiet, Heidi Greni, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til at staten Norge er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har samme rett til og samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samene er et urfolk som har folkerettslig krav på et særlig vern. Dette er nedfelt i Norges Grunnlov § 108 som sier at:

«Det påligger statens myndighet å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunns-
liv.»

Komiteen viser til at sametingspresident Aili Keskitalo på vegne av Sametinget gir uttrykk for tilfredshet med måloppnåelse og arbeid som er utført i 2015. Blant de særlige begivenhetene viser sametingspresidenten i rapporten til at Sametinget for første gang har hatt et plenumsmøte på Stortinget, og at dette er et bidrag til å føre Stortinget og Sametinget nærmere hverandre. Det vises også til at Statsbygg har ferdigstilt et tilbygg på 1520 kvadratmeter for Sametinget i Karasjok.

Komiteen merker seg at Sametinget i 2015 forvaltet totalt 429,6 mill. kroner. Sametingets driftsutgifter utgjorde 140,8 mill. kroner, og av dette ble det satt av 29,3 mill. kroner til den politiske driften. 284,7 mill. kroner er fordelt på tilskudd til ulike formål. Sametingets årsregnskap viser et overskudd på 4,1 mill. kroner. I rapporten viser sametingspresidenten til at også Sametinget har vært underlagt regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Gevinsten av denne effektiviseringen av det samiske samfunn overføres til det norske fellesskapet, og ikke det samiske samfunnet der effektiviseringen finner sted, heter det i rapporten.

Komiteen viser til regjeringens henvisning til at Sametinget gradvis har fått økt innflytelse på saker som angår samene. Samtidig er Sametinget gitt innflytelse til å påvirke beslutningene i alle nasjonale sa-

ker som etter Sametingets oppfatning berører samene. Komiteen ser kombinasjonen av Sametinget som et folkevalgt organ med selvstendig ansvar og frihet på den ene siden, og Sametinget som premissleverandør og dialogpartner for regjeringen og Stortinget i samiske spørsmål på den andre siden, som en viktig og balansert arbeidsform som må føres videre.

Komiteen viser til at Sametinget i sine møter med komiteen har problematisert manglende samordning av departementenes arbeid med samiske spørsmål. I årsrapporten vises det til at Sametinget i 2015 mottok bevilgninger fra 7 ulike departement. Komiteen merker seg at regjeringen har besluttet at Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i samarbeid med berørte departementer og Sametinget, skal vurdere fordeler og ulemper ved å samle de fleste av eller alle bevilgningene til Sametinget på ett budsjettkapittel og én budsjettpost. Et utkast til rapport om dette arbeidet er oversendt Sametinget, heter det i regjeringens redegjørelse.

Komiteen understreker betydningen av bevaring og styrking av samiske språk. Disse er kulturbærere og viktige i videreføringen av samiske verdier og kunnskap. Retten til å kunne bruke samisk i møte med det offentlige og rett til opplæring i og på samisk er blant de viktigste rettighetene for samene som folk. I rapporten vises det til at Sametinget har initiert et arbeid med å evaluere dagens samiske språkløvgivning.

Det regjeringsoppnevnte utvalget som fikk som mandat å se over dagens lovgivning og gi forslag til eventuelle forbedringer, overleverte sin innstilling til Kommunal- og moderniseringsdepartementet 10. oktober 2016. Komiteen imøteser regjeringens oppfølging av innstillingen, herunder at det legges til rette for iverksetting av tiltak.

I rapporten heter det at Sametinget har fire innsatsområder for å nå målet om et levende og mangfoldig samisk kunst- og kulturliv. Innsatsområdene er:

- gode rammevilkår for samiske kunstnere,
- samiske kulturinstitusjoner som arena for formidling og opplevelse av samisk kunst,
- samisk idrett,
- samiske medier.

Komiteen viser til at det i 2015 ble tildelt 106,736 mill. kroner til kunst- og kulturformål, slik at dette er en av hovedsatsingene i Sametingets budsjettdisponeringer.

Komiteen merker seg at Røros kommunes vedtak om å etablere et sørsamisk barnehagetilbud framheves som en milepæl i rapporten.

Komiteen viser til at det i rapporten heter at uttak av naturressurser i samiske områder skal skje på

en måte som ivaretar samiske rettighetshavere og lokalsamfunn, og være i samsvar med internasjonal folkerett. Regjeringen viser i meldingen til at Sametinget regelmessig fremmer innsigelser til konseksjonssaker som er til behandling i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og at innsigelsene flere ganger er blitt opprettholdt med den begrunnelse at det ikke er blitt gjennomført reelle konsultasjoner.

Komiteen mener det må arbeides videre med å utvikle best mulig metoder for konflikthåndtering når utvikling av næringsliv, samferdsel og energiframføring kolliderer med samiske interesser.

Komiteen understreker betydningen av det arbeid som Sametinget i henhold til rapporten gjør for å sikre en bærekraftig forvaltning av natur- og ressursgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Det vises i denne sammenheng til at Sametinget er i gang med en areal- og miljømelding.

Komiteen merker seg at regjeringen i meldingen viser til arbeidet med reintallstilpassing i deler av Finnmark og at reintallene nå i hovedsak er nede på fastsatt nivå. Komiteen slutter seg til regjeringens understrekning av at det er svært viktig at reintallet i de berørte områdene ikke øker på nytt.

Komiteen viser til at Sametinget i rapporten uttrykker bekymring for tapene som rovvilt medfører for jordbruks- og reindriftsnæringen. Det gis uttrykk for at det ikke har skjedd noen forbedringer i rovviltpolitikken i samiske områder i 2015 og at de regionale rovviltneemndene har et begrenset handlingsrom når det gjelder uttak av rovvilt. Sametinget har presisert at en utvidelse av ulvesonen mot reindriftsområder ikke kan aksepteres.

Komiteen understreker betydningen av Sametingets arbeid for å dokumentere, forvalte og formidle kunnskapen som samiske kulturminner og kulturmiljøer representerer. Rapporten viser et omfattende arbeid på flere områder innen dette feltet.

Komiteen merker seg at utbyggingsprosjektet Saemien Sijte er omtalt i regjeringens redegjørelse. Det vises til at det i 2015 er bevilget 3 mill. kroner i prosjektmidler til forprosjekt for et nytt, redusert utbyggingsprosjekt. Det vises videre til at det er gitt oppdrag til Statsbygg om forprosjektet og at arbeidet pågår. Komiteen understreker betydningen av at forprosjektet ferdigstilles og følges opp med bevilgninger til gjennomføring. Planene for utbygging av Saemien Sijte har foreligget lenge og det er på tide at prosjektet realiseres.

I rapporten vises det til at Sametinget og de samiske kommunene i fellesskap har analysert hvordan den samiske befolkningen og de tjenestene som kommunene yter, påvirkes av eventuelle kommunesammenslåinger. Utredningen «Kommunereformen og samiske interesser» ble publisert i september 2015. Komiteen merker seg at hovedtilrådingen er at Sa-

metinget ikke anbefaler samiske flertallskommuner å inngå sammenslåing med kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Komiteen viser til rapportens henvisning til at Sametinget i 2017 vil markere 100-års jubileet for samefolkets første landsmøte i Trondheim. Komiteen ser det som positivt at Sametinget, trøndelagsfylkene og Trondheim kommune har gått sammen for å markere denne viktige begivenheten i samefolkets historie.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Sametinget er et demokratisk instrument for samisk selvbestemmelse og for utvikling av nyttige og nødvendige tjenester og tilbud til den samiske befolkningen. Dette innebærer at Sametinget er samenes talerør i saker som angår det samiske folk. Samtidig har stat, fylkeskommuner og kommuner både et overordnet ansvar og nærmere definerte oppgaver som skal bidra til utvikling av samisk språk, kultur, næringsliv og samfunnsliv.

Disse medlemmer er bekymret over at regjeringen ser ut til å legge mindre vekt på dialogen med Sametinget og for den årvisse reduksjonen i Sametingets budsjetter. Dette kommer i tillegg til at kommunene ikke rustes økonomisk for å kunne videreutvikle tjenestene til den samiske befolkningen. Dette er et alvorlig hinder for å gi likeverdige tjenester til den norskspråklige og samiskspråklige befolkningen. Disse medlemmer viser til respektive partiers alternative budsjettforslag for 2017, der det foreslås en betydelig styrking av kommuneøkonomien og Sametingets rammer.

Disse medlemmer viser til at regjeringens avlysning av kulturløftet har ført til at nye satsinger på samisk kultur nærmest har stoppet helt opp. Det er et stort behov for å investere i samiske kulturinstitusjoner og kulturutøvere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti konstaterer at Beaivváš Sámi Našunalteáhter har behov for eget bygg. Teateret leier et kommunalt kulturbygg, som er uegnet til teaterformålet, med hensyn til øvingsforhold, lagerplass og arbeidsforhold for aktørene. Disse medlemmer viser til respektive partiers alternative budsjett for 2017, der det foreslås 10 mill. kroner til ferdigprosjektering og oppstart av nytt teaterbygg i Kautokeino. Disse medlemmer viser til at Statsbygg er i gang med å prosjektere ny samisk videregående skole i Kautokeino. Disse medlemmer viser til at Kautokeino kommune har uttrykt bekymring for at det nye skolebygget blir for lite og uhensiktsmessig utformet i forhold til skolens framtidige behov. Disse medlemmer mener at

det kan være mange interessante synergier ved å samlokalisere ny videregående skole og nytt teaterbygg, og ber regjeringen vurdere dette. Disse medlemmer vil imidlertid presisere at ny videregående skole må realiseres som planlagt og ikke forsinkes av en eventuell samlokalisering med nytt teaterbygg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti slår fast at prosjektering av bygget til Saemien Sijte i Snåsa har pågått over lengre tid uten at det har vært nevneverdig progresjon i arbeidet. Saemien Sijte holder til i midlertidige lokaler, i lokaler som Arbeidstilsynet har hatt store merknader til. Prosjekteringsarbeidet må sluttføres i 2017, dette for å gi den sørsamiske kulturen et nødvendig løft gjennom en oppstartsbevilgning i budsjettet for 2018.

Disse medlemmer understreker at det fortsatt er stor mangel på lærebøker i og på samisk. Skal intensjonene om flere samiske språkbrukere gjennomføres, må bevilgningene til samiske lærebøker og digitale læremidler økes. Mangelen på læremidler legger et ekstra press på de samiske lærerne og er dermed med på å forverre rekrutteringen av lærere i og på samisk. Læremiddelsituasjonen gjør det også utfordrende å gi tilpasset undervisning og spesialundervisning. Dette tilsier at bevilgningene til samiske læremidler må økes, og at samiskspråklige lærere må sikres mulighet til etter- og videreutdanning på lik linje med de øvrige lærerne i den norske skolen. Det finnes per i dag ikke tilstrekkelige tilbud om etter- og videreutdanning på samisk, og det er også en rekke tema i den samiske læreplanen som ikke er dekket gjennom de tilbudene som gis i dag. Analyseverktøy for nasjonale prøver for blant annet lesing og regning på samisk vil være et viktig hjelpemiddel.

Disse medlemmer ber regjeringen påse at tospråklighetsmidlene som skal sikre at kommunene kompenseres for sine merkostnader knyttet til samisk språk, uavkortet går til kommunene. Disse medlemmer mener Sameskolen i Hattfjelldal er et unikt tilbud for opplæring i sørsamisk språk, dette tilbudet

må derfor opprettholdes og gis forutsigbare rammevilkår. Skolen har et betydelig geografisk dekningsområde, og mye av undervisningstilbudet gis som nettundervisning.

Disse medlemmer oppfatter at det fortsatt er mangel på samiske tolker i helsesektoren, og mener det er viktig at tolketjenesten på dette området styrkes. Disse medlemmer mener nødmeldetjenesten må inneha nødvendig kompetanse med kjennskap til samisk språk. I departementets oppdragsdokument til nødmeldetjenesten bør det settes krav om samiskspråklig kompetanse. Det må være et statlig ansvar å dekke merkostnadene knyttet til samisk språkkompetanse.

Disse medlemmer viser til den todelte målsettingen i rovdyrpolitikken. Disse medlemmer viser til beitenæringens viktige rolle. I den forbindelsen vises det til de respektive partiers merknader og forslag i Innst. 330 S (2015–2016) Ulv i norsk natur. Bestandsmål for ulv og ulvesone, samt Dokument 8:163 S (2010–2011) Endringer i rovviltforvaltningen, og disse medlemmer mener det er viktig at beitenæringens lokale kunnskap på en god måte fremkommer i rovdyrforvaltningen.

Disse medlemmer viser til at Sametinget og regjeringen underskrev en konsultasjonsavtale i 2005. Denne avtalen har gitt Sametinget større innflytelse i de saker som behandles i statlige organer. Disse medlemmer påpeker at konsultasjoner skal være reelle og føres i forkant av beslutninger, slik at Sametinget har mulighet til å påvirke de beslutninger som skal tas.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 4 (2016–2017) – Sametingets virksomhet 2015 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 29. november 2016

Helge André Njåstad

leder

Heidi Greni

ordfører

Árv. 106 S

(2016–2017)

Gielda- ja hálddahuslávdegotti árvalus Stuorradiggái

Died. St. 4 (2016–2017)

Gielda- ja hálddahuslávdegotti árvalus Sámedikki 2015 doaimea birra

Stuorradiggái

Čoahkkáigeassu

Sámediggi

Stuorradiggediedáhusas leat muhtun áššit Sámedikki 2015 jahkediedáhusas válđojuvvon ovdan, ja Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta kommentere muhtun oasi dain.

Čujuhuvvo diedáhusas ahte Sámediggi lea ráđdehusa ovddimus premissabuvttadeaddji ja ságastallanbealli sámedipolitihkas.

Čujuhuvvo diedáhusas ahte sámelága ulbmila ja lága ovdabargguid vuodul lea Sámediggi veahážiid mielde ožžon eanet dadjamaša áššiide mat gusket sámiide mearridanválddi ja váikkuhanvejolašvuoda bokte ja stáhta ráđđádallangeatnegasvuoda bokte.

Bušeahhtaoktavuodain lea Sámediggi ožžon eanet váikkuhanvejolašvuoda go Sámediggi lea váldán badjelasas ekonomalaš váikkuhangaskaomiid hálddašeami mat leat ásašuvvon nannet sámi kultuvrra, giela ja ealáhusovdánahttima, ja Sámediggái lea adon spiehkasteapmi bruttobušehterenprinsihpas.

Sámediggi oaččui 2015:s juolludemiid moanaid departemeanttaid bušehtain.

Sámediggi hálddašii 2015:s oktiibuot 429,6 milj. kruvnna. Sámedikki 2015 doaibmagolut ledje oktiibuot 140,8 milj. kruvnna. Sámediggi vuoruhii dain ruđain bidjat 29,3 milj. kruvnna politihkalaš doibmii, mas stuorámuš olggosgolut ledje dievasčoahkkimat, dievasčoahkkinjodihangoddi ja sámediggeráđdi. Hálddahuslaš olggosgolut ledje 111,5 milj. kruvnna

2015:s. Sámediggi jugii oktiibuot 284,7 milj. kruvnna doarjjan iešguđetlágan ulbmiliidda. Sámedikki jahkerekketdoallu čájeha 4,1 milj. kruvdnasaš badjebáhcaga. Nettobuhšetterejuvvon doaibman sáhtta Sámediggi sirdit ovttá doaibmajagi bohtosiid čuovvovaš jahkáii.

Sámediggi hálddaša maid lassijuolludemiid ja doarjagiid mat leat oktiibuot 9,9 milj. kruvnna. Dát ruđat juolluduvvojedje dain bušehtain: Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta (vágadutkan ja gieldareformabargu), Kulturdepartemeanta (tihppenruđat), Olgoriikadepartemeanta (riikkaidgaskasaš bargu) ja Riikaantikvára.

Sámedikki hálddahusas ledje 142 jahkedoaimma juovlamánu 31.b. 2015.

Ráđdehus mearridii njukčamánu 2015:s ahte Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta, ovttas eará departemeantaiguin ja Sámedikkiin, galget árvoštallat ovdamuniid ja hehttehusaid čohkket eanaš dahje buot Sámedikki juolludemiid ovttá bušehttakapihtalii ja ovttá bušehttabostii. Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta lea Sámediggái sádden raportaevttohusa. Raporttas earret eará válddahuvvojit iešguđetlágan bušehterenmodeallat mat ovdal leat geavahuvvon Sámedikkis. Válddahuvvojit eavttut mat lea stáhta ekonomiijanjuolggadusaid vuoddu Sámediggái juolluduvvon ruđaid geavaheamis. Dasto čilgejuvvojit dálá gulahallanrutiinnat Sámedikki ja departemeanttaid gaskkas. Sámediggái fievrridanárvvu dáfus čilgejuvvo maid rámmastivrejumi birra, nu mo dat doaimmahuvvo gieldasuorggis ja fylkkamáneammáhis. Raportaevttohusa manimus oasis čilgejuvvojit ovdamunit ja hehttehusat mat gusket molssaevttolaš modeallaide Sámedikki bušehteremis. Ráđđádallamat Sámedikki bušeahhtaortnega vejolaš rievdademiid birra bohtet leat loahpalaš raportta vuodul.

Sámi gielat

Čujuhuvvo diedáhusas ahte sámi gielaide gáhttemis ja nannemis lea stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrra ja eallinvuogi gáhttemii ja ovdánahttimii. Riekti geavahit sámi gielaide go deaivvada almmolašvuodain ja riekti oahppat sámegiela ja sámegillii leat muhtin dain deháleamos vuoigatvuodain mat sápmelaččain leat álbmogin.

Sámedikkis lea guovddáš rolla go lea sáhka das ahte sámi gielaiguin bargat. Seammás lea Norgga eiseválddiin bajit ovddasvástádus. Lea stáhta ovddasvástádus fuolahit sámi gielaide gáhttema ja ovdáneami.

Sámediggi bijai 2015:s 74,9 milj. kruvnna iešgudetlágan gielladoaimmaide, earret eará gielladaide ja fylkkagielladaide sámegielaide hálldašanguovluin, sámi giellaguovddážiidda, iešgudetlágan giellaprošeavttaide, stipeandan ohppiide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllas ja Sámi Giellagáldui (Davviriikkalaš sámegiela fága- ja resursaguovddáš).

Sámi giellalávdegotti loahpalaš raporta geigejuvvui golggotmánu 10. beaivvi 2016:s. Ráđdehus áigu raportta vuodul árvvoštallat ja Sámedikkiin ráddádallat mo sámi gielaiguin galgá viidáseappot bargat. Áigeguovdilis doaimmat bohtet maid árvvoštallojuvvot giellareformma hárrái.

Sámegielaide doaibmaplána lea čalmmustahtán sámi gielaide iešgudet servodatsurggiin, erenoamážit oahpaheamis ja oahpuin, almmolaš bálvalus- ja fuolahusaddimis ja maid sámi gielaide geavaheamis ja oainnusin dahkamis almmolaš oktavuodain. Doaibmaplána gustonáigi lea guhkiduvvon 2017 lohppii.

Sámi Giellagáldu – Davviriikkalaš sámegiela fága- ja resursaguovddáš, maid Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkis ásahedje 2013:s, lea oktasaš davviriikkalaš giellaorgána mas lea guovddášis gielladikšun, giellaovdánahttin ja terminologiijaovdánahttin. Ráđdehus sihkkarasttii Norgga oasi dan ruhtadeamis go lasihii Sámedikki bušeahta 2 milj. kruvnna 2015 stáhtabušeahtas. Dasa lassin ruhtaduvvo guovddáš Interreg-ruđaiguin.

Kulturdepartemeanta attii 2015:s 150 000 kruvnna Norgga Biibbalsearvá jorgalit biibbalčállošiid julevsámegillii.

Sámi kultuvra ja kulturmuittut

Čujuhuvvo diedáhusas ahte Sámediggi lea dehálaš eaktobiddji sámi dáidaga ja kultuvrra ovdánahttimis. Seammás lea maid nátionála, regionála ja báikkálaš eiseválddiin ovddasvástádus addit sámi kultuvrii buriid ovdánanvejolašvuodaid.

Kulturdepartemeantta juolludeamit sámi kulturulbmiliidda addojuvvojit ovddemustá stáhtabušeahta kap. 320 bokte Oppalaš kulturdoaimmat, poasta 53 Sámediggi. 2015:s juolluduvvui bušeahtapoastta

bokte 79 milj. kruvnna. Sámediggi geavaha rudaid iežas vuoruheami mielde.

Sámedikki jahkediedáhus čájeha ahte Sámediggi vuoruha kulturulbmiliid sakka. 2015:s juolludii Sámediggi 106,7 milj. kruvnna iešgudetlágan kulturulbmiliidda. Diedáhusas máinnašit juolludemiid dáid-da:

- Iešgudetlágan sámi kulturásahusaide nugo kulturviesut, kulturgaskkustanáhusat, teáhterat, festiválat ja museat.
- Doaimmat mat veahkehit dáiddáriidda addit buriid ja einnostahtti rámmaeavttuid iežaset barggus.
- Sámi valášttallamii.
- Sámi mediaide.

Dasa lassin juolludii Sámediggi ruđa girjerájusulbmiliidda / sámi girjebussiide.

2015:s addojuvvui 3 milj. kruvnna prošeaktaruhtan odđa ovdaprosektii mii galgá bargat odđa, unni-duvvon prošeavttain hukset odđa Saemien Sijte-visti.

Riddu Riddu-festivála doarjja sirdojuvvui odđa festiváldoarjjaortnega vuollái mii lea Norgga kulturfoanddas. Kulturdepartemeanta lea bivdán Norgga kulturrádi ráddádallat Sámedikkiin daid osiid birra ortnegis mat gusket njuolga sámi beroštumiide.

2016 reviderejuvvon nátionálabušehtas juolluduvvui 4 milj. kruvnna 100-jagidoaluide Troanddimis ávvudit vuosttaš sámi riikkačoahkkima.

Geahča diedáhusa 2.3. čuoggá eanet sámi kulturulbmiliid máinnašemiid.

Sámi kulturmuittut leat dehálaččat identitehta- ja servodathuksemis olu sámi báikkálašservodagain. Sámedikkis lea ovddasvástádus sámi kulturmuittuid hálldašit. 2015:s juolluduvvui 3,4 milj. kruvnna sámi kulturmuittuid gáhttenbargui Dálkkádat- ja birasdepartemeantta bušeahta bokte.

Riikaantikvára lea álggahan prošeavtta identifiseret ja registreret buot sámi huksehusaid mat automáhtalaččat leat ráfáiduhtton. Sámediggi lea huksehusregistrerema prošeaktajodiheadji ja oáččui 2015:s 4,2 milj. kruvnna dan ulbmili Riikaantikvára bušeahta bokte.

Dálkkádat- ja birasdepartemeanta ja Sámediggi leat ovttaoaivilis das ahte lihkadeaddji 100-jagi rádjá automáhtalaččat ráfáidahttit sámi kulturmuittuid sáhtta šaddat hástalussan oalle farga. Danne lea departemeanta, ovttas Sámedikkiin, bargagoahtán kulturmuittolága láhkarivdadusain dainna ulbmiliin ahte ásaht fástá ráfáiduhttináiggi.

Geahča diedáhusa 2.3. čuoggá eará kulturmuittosuorggi prošeavttaid máinnašemi.

Ealáhusovdánahttin, biras ja areála

Sámediggi bargá iežas gaskaoapmeortnegiid bokte dan ovdii ahte earret eará vuoddoealáhusat, kulturealáhusat ja sámii mátkeealáhus sáhttet ahtanuššat ja ovdánit. 2015:s juolludii Sámediggi oktiibuot 33,1 milj. kruvna iešguđetlágan ealáhusulbmiliidda.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta bargagodii odda stuorradiggediedáhusain boazodoallopolitihka birra 2015 gida ja čoahkkimasttii 2015 čavčča buot boazoguhtunguovlluin, viđain davimus fylkkamánniin ja Boazodoallostivrrain. Vuosttaš álgo ráddádallančoahkkin Sámedikkiin dollojuvvui geassemánu 3. beaivvi 2016. Stuorradiggi galgá meannudit diedáhusa 2017 gida.

Boazologu heiveheami dáfus osiin Finnmárkkus leat dál eanaš boazologut mearriduvvon dásis. Boazodoallolága § 60 rievdadeapmi, mii bodii fápmui suoidnemánu 1. beaivvi 2016:s, miellidibuktá dan ahte fylkkamánnis lea láhkavuoddu mearridit bajimus boazologu juohke siidaoassái go leat erenoamáš ákkat dasa.

Davviriekkalaš ministerrádis Suomas geassemánu 30. beaivvi 2016 dollojuvvui čoahkkin Ruota giliidministara ja Norgga eanandoallo- ja biebministara gaskkas viidasit barggu birra ratifiseret odda Norgga-Ruota boazoguhtunkonvenšuvnna. Norgga bealde dovddahit čielgasit ahte dálá dilli lea hui unohas, ja ahte lea hoahppu oazžut odda konvenšuvnna. Ruotas leat maid cealkán ahte odda konvenšuvdna ferte ratifiserejuvvot jođáneamos lági mielde.

2014 eanandoallošiehtadusas heaittihuvvui dat ortnet ahte sirdit Eanandoalu ovdánahttininfoandda bokte ruđaid Sámedikki ealáhusulbmiliidda 2015 rájes, mii lei oassin stuorát ovdánahttin doaimmain.

Árktalaš eanandoallu lei golmma jagi prošeakta 2012–2014-áigodagas. Dán áigodagas várrejuvvui 9 milj. kruvna eanandoallošiehtadusas. Prošeavttas deattuhuvvui nannet buvttademiid mat leat dá-bálaččat árktalaš eanandoalus, ja mat sáhttet leat oktasáš árktalaš mearkagálvu oassin. Boazodoallu váldojuvvui fárrui áŋgirusšamii, ja hábmejuvvojedje ovttaštahttin-/ovttasdoaibmaarenat árktalaš eanandoalu áŋgirusšama várás.

Dálkkádat- ja birasdepartemeanta ja Sámediggi leat gulahallan Died. St. 14 (2015–2016) Luondu eallima várás – Norgga luondduvaljjivuoda doaimaplána bargadettiin.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvdnii dálkkádatkonferánsii Parisas (COP 21), ja sámediggepre-sideanta doalai sátnevuoru gos son čalmmustahttii sámii geahččanguovlluid dálkkádatrievdademiid hárrái.

Ráddehus áigu sihkkarastit boraspirešlájaid eallinnávccalaš náli boraspiresoahpamuša mielde,

seammás go geahččala unnidit riidodási. Dan dihtii ohcaluvvo eanemus lági mielde dohkkeheapmi das mo boraspiret hálldašuvvojit.

Njukčamánu 18. beaivvi 2016 ovddidii ráddehus Died. St. 21 (2015–2016) Gumpet Norgga luondus, mii lea gumpiid odda nállemihitu ja gumpguovllu juohkima birra. Stuorradiggediedáhusa ovdideami ovdal čadahuvvojedje ráddádallamat Sámedikkiin ja Norgga Boazosámiid Riikasearviin. Sámediggi, Norgga Boazosámiid Riikasearvi ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta ledje ovttaoavilis ahte ledje buorit ja konstruktiivvalaš ráddádallamat, ja ahte buohkat ledje geahččalan olahit ovttaoavilvuoda. Sámediggi ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanta leigga eanaš ovttaoavilis buot čuolmmaid dáfus, gumpenállemihitu ja gumpguovllu birra maid. Diedáhusa buktima maŋjel gesii goitge Sámediggi ráddádallanovttaoavilvuoda ruovttoluotta das mii guoská gumpguovlluid viidodahkii davvin. Stuorradiggi mearridii geassemánu 6. beaivvi 2016 odda nállemihitu gumpiide ja odda ráddjemiid gumpguovlluide, gč. Innst. 330 S (2015–2016).

Sámediggi buktá jámma vuostecealkámušaid konsešuvdnaohcamiidda maid Norgga čázádat- ja energiiadirektoráhtta (NVE) lea meannudeamen. Vuostecealkámušat leat mángii doalahuvvon dainna ákkastallamiin ahte albma ráddádallamat eai leat čadahuvvon. Ráddehus nannii Died. St. 25:s (2015–2016) Fápmu rievdadit – Energiiapolitiikka 2020 rádjai ahte ráddádallamat Sámedikkiin galge ovtta-ahttojuvvot konsešuvdnaáššiid vuostecealkinvuogadagain.

Bálvalusat ássiide

Sámediggi lea dehálaš ságastallanbealli stáhta, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin gain lea ovdasvástádus bálvalusaid fállat sámii álbmogii.

Sámediggi oaččui 2015:s juolluduvvot 5,4 milj. kruvna Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta bušeahta bokte. Juolludeapmi gokčá Sámedikki hálldahuslaš goluid mat leat Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálaossodagas, ja veahkeha Sámedikki buktit árvalusaid guovddáš eiseválddiide ja gulahallat dearvvašvuodaásahusaiguin. Ruđat gokčat maid doarjagiid iešguđetlágan dearvvašvuoda- ja fuolahusprošeavttaide.

Diedáhusas máinnašuvvojit iešguđetlágan doku-meanttat/proseassat, daid mearkkašupmi sámiiide ja Sámedikki ja eará sámii ásaheamiid váikkuheamiid proseassain:

- Died. St. 26 (2014–2015) Boahhteáiggi vuoddo-dearvvašvuodabálvalus.
- Died. St. 19 (2014–2015) Álbmotdearvvašvuodadiedáhus – Hálldašeapmi ja vejolašvuodat almmuhuvvui 2015 njukčamánu.

- Ráddehusa buoridanplána gárrenmirkosuorggi birra 2016–2020 almmuhuvvui 2015 skábmamánu, gč. Prop. 15 S (2015–2016).
- 2015 juovlamánus almmuhii Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta Demeansaplána 2020.
- Ráddehus nammadii golggotmánu 2.b. 2015 lávdegotti mii galgá guorahallat mo stáhtalaš eaiggátvuoda spesialistadearvvašvuodabálvalussii sáhtta organiseret.
- Ráddehusa odđa doaibmaplána vealaheami vuostá seksuála soju, sohkaabealleidentitehta ja sohkahealvandanbuktima dihtii "Oadjebasvuoha, mánggabealatvuoha, rabasvuoha" leat lesbat, homofiillat, bifiillat ja transseksuálat geain lea sámi duogáš, máinnašuvvon sierra teakstaoasis.
- 2016 čavčča áigu ráddehus ovddidit strategiija vaššicealkámušaid vuostá.
- Ráddehus almmuhii njukčamánu 4.b. 2016 Dieđ. St. 17 (2015–2016) Oadjebasvuoha ja fuolaheapmi – Biebmoruoktu mánnái buoremussan.
- Máhtodepartemeanta lea váldán Sámedikki mielde čuovvolit NÁČ 2015:2 Gullat muhtin oktavuhtii, mas leat evttohusat doaimmaide mo hábmet buori psykososiála skuvlabirrassa ohppiide, ja mo eastadit ja dustet givssideami skuvllas.
- Sámediggi lea maidái árrat searvan Dieđ. St. 28 (2015–2016) Fága – čiekŋudeapmi – áddejupmi, mii lea NÁČ 2015:8 Boahhteáiggi skuvla čuovvoleapmi.
- Ráddehus evttohii 2016 bušeahtas heahtitihit Gaska-Norgga Sámeskuvlla 2016 čavčča rájes. Stuorradiggi mearridii reviderejuvvon nátionála-bušeahta meannudeami oktavuodas bisuhit skuvlla 2016–2017-skuvlajagis dan botta go vuordá molssaevttolaš organiserema.
- Sámediggi lea čalmmustahtán Máhtodepartementii man dehálaš lea lága bokte nannet dan ahte buot mánáin geat dan háliidit, lea riekti sámi mánáidgárdefálaldahkii, beroškeahhtá gos riikkas sii orožit.
- Máhtodepartemeanta lea ráhkadeamen odđa rámmaplána mánáidgárddi sisdoalu ja bargguid birra.
- Ráddehus ovddidii 2016 giđa Dieđ. St. 19. (2015–2016) Áigi stoahkat ja oahppat.
- Gielddus hálldašanorgánain geavahit mánáid dulkan, bodii fápmui suoidnemánu 1.b. 2016. Ráddehus lea čuovvoleamen NÁČ 2014:8 Dulkon almmolaš sektoris – gažaldat riektesihkkarvuoda ja dásseárvvu birra, earret eará geahččaladdá ja kvalifisere eanet dulkkaid.

Geahča dievaslaš máinnašeami diedáhusa 2.5. čuoggás.

Gieldareformma ja sámi beroštumiid vuhtiiváldin

Čujuhuvvo diedáhusas ahte stáhtas lea bajimus ovddasvástádus sihkkarastit ahte sápmelaččat álgoálbmogin ja minoritehtan váldojuvvojit vuhtii. Seammás eaktuda stáhta dan ahte gielddat ja fylkkagielddat ieža čuovvolit áige-guovdilis geatnegasvuodaid sámi álbmoga ektui.

Stuorát gielddat sáhttet oažžut eambbo doaimmaid ja váldit eambbo ovddasvástádusa go dálá gielddat, ja dat sáhtta ges dalle dagahit ahte sámevuoha eambbo boahhtá eambbo oidnosii ja nannejuvvo.

Ráddehus dáhttu váldit vára sámi gielain. Lea dehálaš ahte sámi giellageavaheaddjit eai šatta heajut dillái danne go gielddaid juhket eará láhkai. Sámediggi oaččui 2015:s 600 000 kruvnna Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta bušeahta bokte veahkehit gieldareformmas gielddaid mat leat olggobealde ja siskkohealde sámi gielaid hálldašanguovllu.

Sámi giellalávdegoddi geigii iežas loahpalaš raportta golggotmánu 10. beaivvi 2016. Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta áigu árvvoštallat áige-guovdilis doaimmaid gieldareformma barggu hárrái. Sii áigot ráddádallat Sámedikkiin.

Sámi vuoigatvuodálávdegotti čielggadeami NÁČ 2007:13 čuovvoleapmin árvvoštallá dál departemeanta mo sápmelaččaid beroštumiid sáhtta buoremus lági mielde vuhtiiváldit gielddalaš ja fylkka-gielddalaš dásis. Diedáhusas Dieđ. St. 22 (2015–2016) Odđa álbmotválljen regiovnnat – rolla, struktuvra ja doaimmat boahhtá ovdan ahte departemeanta bargá evttohusa čuovvoleamiin dainna ulbmiliin ahte lága bokte nannet stáhta eiseválddiid, fylkkagielddaid ja gielddaid ráddádallangeatnegasvuoda.

Ráddádallamat

Čujuhuvvo diedáhusas ahte stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki ráddádallanprosedyrat leat okta dain deháleamos rámmain sihkkarastit sápmelaččaide álbmotrievttálaš rievtti oassálastit dain áššiin mat sidjiide gullet.

Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta juogada Sámedikki oainnu das ahte ráddádallanprosedyrat leat nannen stáhta eiseválddiid ja Sámedikki ovtasdoaimma ja ovtasbarggu.

Ráddádallamat orrot ain buorráneamen. Ráddehus oaidná ahte ráddádallanšiehtadus lea dagahan eanet áddejumi sámi servodaga dillái ja dárbbuide.

Eiseválddiin lea geatnegasvuoha ráddádallat Sámedikkiin go árvvoštallet ráhkadit lágaid dahje hálldašlaš doaibmabijuid mat njuolgga sáhttet váikkuhit sámi beroštumiide. Go galgá čilget mo sámiid beroštumiide váikkuha, de lea dehálaš ahte guoski eiseválddiin ja Sámedikkis lea buorre ságastallan. Eiseválddit deattuhit Sámedikki árvvoštallamiid go lea sáhka das ahte váikkuhit go muhtin áššit

sápmelaččaide ja sápmelaččaid beroštumiide njuolga, nu ahte sáhtá šaddat ráddádallangeatnegasvuoh-
ta.

Čujuhuvvo diedáhusas ahte lea maiddá dehálaš doalahit buori ságastallama Sámedikkiin maiddá áššiin main ii leat ráddádallangeatnegasvuoh-
ta. Moanat departemeantat leat ásašan čoahkkináiggiid Sámedikkiin.

Sámi vuoigatvuodálávdegoddi lea NÁČ:s 2007:13 evttohan ođđa ráddádallannjuolggadusaid. Gielda- ja odasmahttindepartemeanta lea ráddádallagoahtán Sámedikkiin lávdegotti evttohusaid ektui dain osiin gos lea sáhka ráddádallannjuolggadusain.

Diedáhusa 2.7.2. čuoggás lea bajilgova dálá ja čadahuvvon ráddádallamiin ja dialogain Sámedikkiin.

Lávdegotti mearkkašumit

Lávdegoddi, Bargiidbellodaga miellahtut, Jan Bøhler, Stine Renate Håheim, Stein Erik Lauvås, Helga Pedersen ja Eirin Sund, Olgešbellodaga, Frank J. Jenssen, Mudassar Kapur, Bjørn Lødemel ja Ingjerd Schou, Ovddádusbellodaga, Mazyar Keshvari ja jodiheaddji Helge André Njåstad, Kristtalaš Álbmotbellodaga, Geir Sigbjørn Toskedal, Guovddášbellodaga, Heidi Greni, Gurutbellodaga, André N. Skjelstad, ja Sosialisttalaš Gurutbellodaga, Karin Andersen, čujuhit dasa ahte Norgga stáhta lea vuodduduvvon guovtti álbmoga territoria ala, sápmelaččaid ja dážaid, ja ahte goappašiid álbmogiin lea seamma riekti ja seamma vuoigatvuodát ovdánahtit iežas kultuvrra ja giela. Sámeálbmot lea álgoálbmot mas lea álbmotrievttálaš vuoigatvuoh-
ta erenoamáš kultursuodjaleapmái. Dát lea nannejuvvon Vuoddolága § 108:s mii cealká:

«Stáhta eiseválddit galget láchit dili nu, ahte sámi álbmot sáhtá sihkkarastit ja ovdánahtit iežas giela, kultuvrra ja servodateallima.»

Lávdegoddi čujuha dasa ahte Aili Keskitalo Sámedikki bealis lea duhtavaš 2015 ulbmilolahusain ja bargguiguin. Erenoamáš dáhpusaid gaskkas čujuha sámediggepresideanta raporttas dasa ahte Sámediggi vuosttaš geardde doalai dievasčoahkkima Stuorradikkis, ja ahte dat lea lagadan Sámedikki ja Stuorradikki. Čujuhuvvo maiddá dasa ahte Statsbygg lea huksen 1520 kvadráhtamehtera sturrosaš ođđa vistti Sámediggái Kárášjogas.

Lávdegoddi mearkkaša ahte Sámediggi 2015:s hálddašii oktiibuot 429,6 milj. kruvnna. Sámedikki doaibmagolut ledje oktiibuot 140,8 milj. kruvnna, ja dain várrejuvvui 29,3 milj. kruvnna poli-

tihkalaš doibmii. 284,7 milj. kruvnna leat juohkán doarjjan iešgudetlágan ulbmiliidda. Sámedikki jahkerahketdoallu čájeha 4,1 milj. kruvdnasaš badjebáh-
caga. Raporttas čujuha sámediggepresideanta dasa ahte Sámediggi lea leamaš ráddehusa byrokratiija-
huhttin- ja beavttálmahttinrefofma vuollásaš. Dán sámi servodaga beavttálmahttima vuoi-
tu sirdojuvvo Norgga searvevuhtii, ii ge sámi servodahkii gos beavttálmahttin dáhpuhuvvá, čuožžu raporttas.

Lávdegoddi čujuha ráddehusa čujuheapmái ahte Sámediggi veahážiid mielde lea ožžon eanet dadjamaša áššiide mat gusket sámiide. Seammás lea Sámediggi ožžon váikkuhanválddi váikkuhit buot nationála áššiin mat Sámedikki mielde gusket sápmelaččaide. Lávdegoddi atná Sámedikki, mii lea sihke álbmotválljen orgána iešheanaláš ovddasvástadusain ja ráddehusa ja Stuorradikki eaktobiddji ja ságastallanbealli sámi áššiin, dehálaš ja balanserejuv-
von bargovuohkin man ferte bisuhit.

Lávdegoddi čujuha dasa ahte Sámediggi iežas čoahkkimiin lávdegottiin lea problematiseren departemeantaid sámeáššiid bargguid váilevaš ovt-
tastahttima. Jahkeraporttas čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi 2015:s oaččui juolludemiid 7 iešgudet departemeant-
tas. Lávdegoddi mearkkaša ahte ráddehus lea mearridan ahte Gielda- ja odasmahttin-
departemeanta, ovtta guoski departemeanttaiguin ja Sámedikkiin, galgá árvvoštallat ovdamuniid ja heht-
tehusaid čohkket eanaš dahje buot Sámedikki juollu-
demiid ovtta bušeahttakapihttalii ja ovtta bušeahtta-
postii. Raportaevttohus dán barggu birra lea sáde-
juvvon Sámediggái, čuožžu ráddehusa válddahal-
lamis.

Lávdegoddi deattuha sámi gielaide gáhttema ja nannema mearkkašumi. Dát leat kulturguoddit ja dehálaččat sámi árvvuid ja máhtu fievrrideamis. Riekti geavahit sáme-
gielaid go deaivvada almmo-
lašvuodain ja riekti oahppat sáme-
giela ja sáme-
gillii leat muhtin dain deháleamos vuoigatvuodain mat sápmelaččain leat álbmogiin. Raporttas čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi lea álggahan dálá sámi giellalá-
gaid evaluerema.

Ráddehusa nammadan lávdegoddi mii oaččui mandáhttan geahčadit dálá lágaid ja evttohit vejolaš buoridemiid, geigii iežas árvalusa Gielda- ja odas-
mahttindepartementii golggotmánu 10.b. 2016. Lávdegoddi vuordá ráddehusa árvalusčuo-
vvo-
leami, ja masa gullá ahte láchčo dilli doaibmabijuid álggaheapmái.

Raporttas čuožžu ahte Sámedikkis leat njeallje vuoruhansuorggi olahit ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallima ulbmila. Vuoruhansuorggit leat:

- buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda,
- sámi kulturásahusat sámi dáidaga gaskkusteamii ja vásiheami arenán,

- sámi valáštallan,
- sámi mediat.

Lávdegoddi čujuha dasa ahte 2015:s juollu-
duvvui 106,736 milj. kruvnna dáidda- ja kulturulb-
miliidda, nu ahte dát lea okta Sámedikki
bušehttahálddašemiid váldovuoruhemiin.

Lávdegoddi mearkkaša ahte Plassje gielda
mearrádus ásaht mättasámi mánáidgárdefálaldaga
deattuhuvvo dehálaš dáhpuhussan raporttas.

Lávdegoddi čujuha raporttas dasa ahte
luondduresurssaid viežžan sámi guovlluin galgá dáh-
páhuvvat nu, ahte áimmahuššet sámi vuoigatvuođae-
aiggádiid ja báikegottiid, ja mii dáhpuhuvvá riikkaid-
gaskasaš álbmotrievtti vuodul. Ráddehus čujuha
diedáhusas dasa ahte Sámediggi jámma buktá vuos-
tecealkámušaid konsešuvdnaohcamiidda maid Norg-
ga čázadat- ja energijadirektoráhtta (NVE) lea
meannudeamen, ja ahte vuostecealkámušat mán-
gii leat doalahuvvon dainna ákkastallamiin ahte albma
ráddádallamat eai leat čadahuvvon.

Lávdegoddi oaivvilda ahte ferte bargat vii-
daseappot ovdánahttit buoremus lági mielde metod-
aid dustet riidduid go ealáhusaid, johtolaga ja energi-
ijalágidemiid ovdáneamet šaddet vuostálagaid sámi
beroštumiiguin.

Lávdegoddi deattuha mearkkašumi
barggus, man Sámediggi raportta vuodul dahká sihkk-
karastit sámi kultuvrii, ealáhusaide ja servodahkii
ceavzilis luonddu- ja resursavuodu hálldašeami.
Dán oktavuodas čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi lea
bargagoahtán areála- ja birasdieđahusain.

Lávdegoddi mearkkaša ahte ráddehus
diedáhusas čujuha boazologu heivehanbargui osiin
Finnmárkkus, ja ahte boazologut dál eanaš leat mear-
riduvvon dásis. Lávdegoddi lea ovttaoivilis
ráddehusa deattuhemiin ahte lea hirkmat dehálaš
ahte boazolohku guoski guovlluin ii fas stuoro.

Lávdegoddi čujuha dasa ahte Sámediggi
raporttas lea fuolastuvvan vahágiin maid boraspiret
dagahit eanandoallo- ja boazodoalloealáhussii. Sii
čujuhit ahte boraspirepolitihkka ii leat buorránan
sámi guovlluin 2015:s, ja ahte regionála boraspi-
relávdegottiin lea ráddjejuvvon doaibmavejo-
lašvuohta boraspiriid goddima ektui. Sámediggi aid-
dostahtta dan ahte gumpeguovllu viiddideami bo-
azodoalloguovlluide ii sáhte dohkkehit.

Lávdegoddi deattuha mearkkašumi Sáme-
dikki barggus duodaštit, hálldašit ja gaskkustit máh-
tu mii sámi kulturmuihtuin ja kulturbirrasiin leat.
Raporta čájeha viiddis barggu mán-
gga guovllus dán suorggis.

Lávdegoddi mearkkaša ahte Saemien Sijte-
huksenprošeakta lea namahuvvon ráddehusa vállda-
hallamis. Čujuhuvvo dasa ahte 2015:s juollu-
duvvui 3 milj. kruvnna prošeaktaruhtan ovdaprošektii mii

galgá bargat odda, unniduvvon huksenprošeavttain.
Čujuhuvvo dasa ahte Statsbyggii dat lea addon
ovdaprošeaktabargu, ja ahte bargu dál lea jodus.
Lávdegoddi deattuha ahte lea dehálaš gárvvistit
ja čuoovvot ovdaprošeavtta juolludemiiguin čada-
heapmái. Saemien Sijte-huksenplánat lea leamaš jo
guhká, ja lea áigi ahte prošeakta duohtandahkko.

Raporttas čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi ja
sámi gielddat ovtas leat analyseren mo sámi álbmo-
gii ja bálvalusaide, maid gielddat fálet, váikkuhit
vejolaš gieldaovttastumit. «Gieldareformma ja sámi
beroštumit»-guorahallan almmuhuvvui 2016
čakčamánu. Lávdegoddi mearkkaša ahte vál-
doráva lea ahte Sámediggi ii rávve sámi eanetlohko-
gielddaid čadahit ovtastumi gielddaguin mat leat
sámegiela hálldašanguovllu olggobealde.

Lávdegoddi čujuha raportta čujuheapmái
dasa ahte Sámediggi 2017:s áiggu čalmmustahttit
100-jagidoaluid Troanddimis ávvudit vuosttaš sámi
riikkačoahkkima. Lávdegoddi atná positiiv-
valažžan go Sámediggi, trøndelágagiellat ja
Troanddima giela áigot ovtas čalmmustahttit dán
dehálaš dáhpuhusa sámeálbmoga historjjas.

Lávdegotti Bargiidbellodaga ja So-
sialisttalaš Gurutbellodaga miellahtut
čujuhit dasa ahte Sámediggi lea sámi iešmearrideami
ja ávkálaš ja dárbbášlaš bálvalusaid ja fálaldagaid
ovdánahttima demokrátalaš reaidu sámi álbmoga
várás. Dát mearkkaša ahte Sámediggi lea sápmelaččaid
jiennaguoddi áššiin mat gusket sámi álbmo-
gii. Seammás leat stáhtas, fylkkagielladain ja
gielldain sihke váldoovddasvástádus ja lagabui čil-
gejuvvon barggut mat galget leat mielde ovddideam-
en sámi giela, kultuvrra, ealáhusaid ja
servodateallima.

Dát miellahtut vuorjašuvvet go ráddehus ii
oro nu olu vuoruheamen dialoga Sámedikkiin, ja go
jahkásaččat unnidit Sámedikki bušehtaid. Dát boah-
tá lassin dasa go gielddat eai oaččo doarvái ekono-
malaš doarjaga eanet ovdánahttit bálvalusaid sámi
álbmogii. Lea duodalaš caggin addit dásseárvosaš
bálvalusaid dárogielat ja sámegiela álbmogii. Dát
miellahtut čujuhit iežasat bellodagaid 2017
molssaevttolaš bušehttaevttohusaide, main evttohit
sakka nannet gieldaekonomiija ja Sámedikki rám-
maid.

Dát miellahtut čujuhit ráddehusa kultur-
loktema loahpaheapmi lea dagahan ahte sámi kul-
tuvrra vuoruheami masá leat oalát bisánan. Lea
stuorra dárbu investeret sámi kulturásahusaide ja
kulturolbmuide.

Lávdegotti Bargiidbellodaga ja So-
sialisttalaš Gurutbellodaga miellahtut
konstaterejit ahte Beaivváš Sámi Našunálateáhter

dárbbáša sierra vistti. Teáhter láigoha gielddalaš kulturviesu, mii ii dohkke teáhterdoibmii go váldá vuhtii hárbhallanbeliid, vuorkká ja aktevraid bargobirrasa. Dát miellahtut čujuhit iežasat bellodagaid 2017 molssaevttolaš bušehttii, mas evttohit 10 milj. kruvnna gárvvistit prošekterema ja huksegoahtit odda teáhtervistti Guovdageidnui. Dát miellahtut čujuhit dasa ahte Statsbygg lea prošekteregoahtán odda joatkkaskuvlla Guovdageidnui. Dát miellahtut čujuhit dasa ahte Guovdageainnu suohkan vuorjašuvvá go odda skuvlavisti šaddá menddo unni ja heittot skuvlla boahhtevaš dárbbuid ektui. Dát miellahtut oaivvildit ahte sáhttet leat mánnga beroštahtti synergii ja bidjat odda joatkkaskuvlla ja odda teáhtervistti seamma vistái, ja bivdá ráddehusa árvvoštallat dán. Dát miellahtut almatge deattuhit ahte odda joatkkaskuvlla ferte hukset nugo lea plánjuvvon, ii ge dan sáhte mañidit odda teáhtervistti vejolaš oktiuhuksemin.

Lávdegotti Bargiidbellodaga, Guovddášbellodaga ja Sosialisttalaš Gurutbellodaga miellahtut celket ahte Saemien Sijte-vistti prošekteren lea bistán guhká, ii ge mihkkege áktánasat leat ovdánan barggus. Saemien Sijte lea dál gaskaboddosaš vистtis, vистtis masa Bargobearráigeahčus leat stuorra mearkkašumit. Prošekterenbargu ferte loahpahuvvot 2017:s, vai addá máttasámi kultuvrii dárbbášlaš loktema álggahanjuolludemiin 2018 bušeahčas.

Dát miellahtut deattuhit ahte váilot ain olu oahppogirjiit sámegiela ja sámegillii. Jus áigu čadahit áigumušaid oazžut eanet sámegielat geavaheddjiid, de ferte lasihit juolludemiid sámi oahppogirjiide ja digitála oahpponeavvuide. Oahpponeavvováilevašvuohta bidjá lasi noađi sámi oahpaheddjiide ja lea nu vearáskahttimin oahpaheddjibestema sámegiela ja sámegillii. Dát mearkkaša ahte juolludemiid sámi oahpponeavvuide ferte lasihit, ja ahte sámegielat oahpaheddjiide sihkkarasto vejolašvuohta sihke joatkka- ja viidasatohppui seamma láhkai go eará oahpaheddjiide norgga skuvllain. Dál eai gávdno doarvái joatkka- ja viidasatohpuid fálaldagat sámegiela, ja leat maiddá mánngat fáttát sámi oahppoplánas maid eai gokčojuvvo dálá fálaldagaiguin. Nátionála geahččalemiid analysareaidu earret eará lohkamis ja rehkenastimis sámegillii lea dehálaš veahkkeneavvu.

Dát miellahtut bivdet ráddehusa fuolahit ahte guovttegielatvuodaruđat, mat galget sihkkarastit

kompenšašuvnna gielddaide lassigoluid ovddas sámegiela geažil, mannet njuolga gielddaide. Dát miellahtut oaivvildit ahte Gaska-Norgga sámekuvllas Árbordes lea erenoamáš oahpahusfálaldat máttasámi gielas, dán fálaldaga ferte danne seailluhit ja addit dasa einnostahtti rámmaeavttuid. Skuvllas lea stuorra geográfalaš gokčanguovlu, ja olu oahpahusfálaldagas addo neahttaoahpahussan.

Dát miellahtut dadjet ahte váilot sámi dulkkat dearvvašvuodasektoris ja oaivvildit leat dehálažžan ahte dulkonbálvalus dán suorggis nannejuvvo. Dát miellahtut oaivvildit heahteguovddášbálvalusas ferte leat dárbbášlaš gelbbolašvuohta ja dovdat sámegiela. Departemeantta bargodokumeanttas heahteguovddášbálvalussii berre gáibidit sámegiela máhtu. Ferte leat stáhta ovdasvástádus gokčat lassigoluid mat čatnasit sámi giellagelbbolašvuhtii.

Dát miellahtut čujuhit boraspirepolitihka guovttelágan mihttomearrái. Dát miellahtut čujuhit guodohanealáhusa dehálaš rollii. Dan oktavuodas čujuhuvvo dáid miellahtuid bellodagaid mearkkašumiide ja evttohusaide Árvalusas 330 S (2015–2016) Ulv i norsk natur. Gumppiid ja gumppeguovllu nállemihttomearrái, ja Dokument 8:163 S (2010–2011) Endringer i rovviltforvaltningen, ja dát miellahtut oaivvildit dehálažžan ahte guodohanealáhusaid báikkálaš máhttu buori láhkai boahťa ovdan boraspirehálddašeamis.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte Sámediggi ja ráddehus vuolláičáalle ráddádallanšiehtadusa 2005:s. Dát šiehtadus lea addán Sámediggái stuorát váikkuheami áššiin maid stáhtalaš orgánat meannudit. Dát miellahtut čujuhit dasa ahte ráddádallamat galget leat albma ja dáhpáhuvvat mearrádusaid ovdal nu, ahte Sámedikkis lea vejolašvuohta váikkuhit mearrádusaide mat galget dahkkot.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat muđui mearkkašeamit, čujuha diedáhussii ja rávve Stuorradikki dahkat dákkár

mearrádusa:

Died. St. 4 (2016–2017) – Sámedikki 2015 doaimma birra – čuovvu beavdegirji.

Oslo, gieldda- ja hálldahuslávdegottis, skábmamánu 29.b. 2016

Helge André Njåstad

jodiheaddji

Heidi Greni

sátnejodiheaddji

